

Ona vsakdanje:

»V Gorico.«

»V Gorico.«

»Potem v Trst in še dljè...«

»V Aleksandrijo? Marija, ni mogoče!«

Mirno stoji žena in mu gleda prodirno v oči. In v trenutku ugaša vsa moč v njej. Vsa je spet v svoji strašni tuji bledoti, odaliska iz harema. Govori iz strašnega spoznanja, bolj obsoja kot pomiluje:

»Prav tisti si. Spet te me je sram.« Nato odločno, za vedno: »Pojdi z Bogom! Le počemu si prišel!«

In žena se obrne in gre; in gre in se nič več ne ozrè...

A gospod c. kr. finančni komisar Ignacij Doljak se zopet vozi s pošto. Proti Gorici in od tam bo popotoval čez Pontabelj na Trbiž.

Sedi v poštnem vozu, a ni sam. Ne sanja. Ne mara več. Tudi tolminskega ne bo več znal. Molče golta svoj gnev:

»Trideset let prepozno, gospod komisar. Ali pa morda eno leto prezgodaj? Preklemane ženske! Wie sagte der Lümmel? Vse so ena: od Pod Seli do Ročinja, blago!«

Potem gospodu komisarju odleže. Ima zabavno družbo, gospoda Andrejca iz Borjane. Ves je povit v tobak in njuha in njuha in pripoveduje že v tretje, kako je nekoč mestno gospodično iz voza na kozel k postiljonu zbezal.

»Prosit, Herr Kommissär!«

Pa da bo še katero, če Bog da in sreča junaška.

JANEZ JALEN

MLAJI

Zakrajnik je nosil nebo. Veter je pofrfotaval z židanimi stranicami, se upiral od spodaj navzgor, kakor bi hotel odnesti nebo pod raztrgane oblake, suval od zgoraj navzdol in skušal pritisniti nebo k razsušeni zemlji.

V višavah je bil veter najbrž še močnejši kakor pri tleh. S črvom v kljunu se je mudilo vrani v goščo pod Svetim Petrom, da čimprej nakrmi mlado gnezdo, pa jo je zaneslo prav nad bandero svete Lucije, da se je preplašena vdala vetru in odletela proti Dobravi.

Zvonovi so obmolknili. Strežnika pa sta hitela zvonkljati, kakor bi se skušala, kdo se zna bolj brezskrbno smejati.

Utihnilo je drobno zvonkljanje in oglasila se je pesem o Rešnjem Jezusa Telesu in o krvi, ki je svet odkupljen z njo.

Vse je bilo kakor vsako leto na svetega Telesa dan. Zakrajnik je pa vedel, da nekaj ni tako, pa se ni mogel spomniti, kaj.

Za nebo se ni bal. Nosile so ga preizkušene roke, čeprav sam še ni bil nič kaj trden. Po veliki noči se je tako prehladil, da je moral leči in se je potem vso pomlad, prav do zadnjega, le bolj dóma držal. Pa kljub temu —: »Nak, neba ne bo vrglo.«

Zaskrbelo ga je pa farno bandero, ki je kakor rdeč plamen izpod pozlačenega, s cvetočim vencem ovitega križa visoko vihralo v vetru: »Naj se stranska fanta še tako upirata, če srednji ne zna prav krmariti, veter kaj hitro podere bandero. Če se to zgodi —? Ko bodo mene že prekopali, in bo Štefan nosil nebo, kakor sedaj jaz, in Štefanov fant bandero, kakor sedaj Štefan, bodo ljudje še vedeli povedati, da je tistega leta takrat, ko je bila tako trda zima, kakršne ne bodo najbrž več pomnili, vrglo farno bandero ob tla, ker Zakrajnik, Štefan, ki so ga šteli med najbolj postavne fante, ni znal bandera ravnati.«

Prav takrat, ko je skrb za svojega najstarejšega fanta do konca domislil, je videl, kako se je farno bandero spretno ognilo drevju, katero je stegalo veje daleč nad cesto, in vedel, da je tudi bandero svetega Urha v trdnih rokah.

Na nizko obzidanem pokopališču so sivele okrog spomenika padlim in pogrešanim betonske granate. Zakrajniku koj prvi dan niso bile všeč, in kar nekaj mu je reklo, da se jih nikoli ne bo privadil. Pa se je vendar vselej, kolikorkrat ga je pot pripeljala mimo pokopališča, ozrl preko zidu in se spomnil, kako hudo narobe je vojska naredila v marsikateri hiši. Sebe pa še nikoli ni tako živo videl. Kako se mu pred leti, ko je šele dobro prevzel gospodarstvo in se oženil, ni prav zdelo, da so tri dekleta, Polonico, Anico in Lenko prej nesli h krstu, preden je čakal fanta. Marsikatero bridko uro je prizadejal Poloni, ženi, kateri daleč naokrog ni bilo para in ga ji še ni. Kako mu je pa med vojsko prav hodilo. Sam s svojimi leti je vojski ušel, Štefan s svojimi pa v njo še ni zašel. Če bi bilo pa po njegovem, bog ve kako bi sedaj hodil mimo spomenika padlim: »Kar prav so imeli, da me niso nič vprašali za nasvet, čeprav bi bil, kljub temu, da se je vojska ognila naše hiše, ali pa morebiti prav zavoljo tega, skušal postaviti padlim spomenik iz rezanega kamna.«

Nebo je obstalo pri prvem znamenju. Obmolknila je pesem, in zvončki se niso več oglasili. Nov val dišečega dima se je dvignil iz kadilnice in ovil Zakrajnika, da je zamižal, pridržal sapo in zaokrenil glavo na stran. Posiliti ga je hotel kašelj, pa si je vse prizadejal, da ga je udušil. Še je narahlo pokrehal, ko je z jasnim glasom zapel gospod Andrej, doktor svetega pisma in profesor v Ljubljani, ki je zadnja leta vodil procesijo: »Gospod z vami.«

Ob začetku svetega evangelija po Janezu se je Zakrajnik zbrano pokrižal, slišal še o Besedi, ki je bila pri Bogu, in da je Bog sam bil Beseda, koj nato so se mu pa misli zapletle med dva para svetlo zelenečih mladih lip, ki so bile postavljene zavoljo procesije pred znamenje. Vznevoljil se je na Dobravca, čigar hiša je že od davnih časov oskrbovala znamenje prvega blagoslova: »Le kako more zrelih

let možak biti tako nevnemarno razmišljen. Ko vendar dobro ve, da je v našem kraju že od bog ve kdaj taka navada, da mora biti za binkošti na vsako okno zataknjena lipova veja, na današnji dan pa jesenova. Ti pa gre postaviti za procesijo svetega Rešnjega Telesa k blagoslovljenemu znamenju namesto mladih jesenov mlade lipel!»

Predobro je poznal Dobravca. Starih navad se je vedno držal, rajši preveč kakor premalo, stiskač tudi ni bil, posebno, kadar je šlo za čast božjo, je vselej rad dal, in nič ni bilo storjenega pri njegovi hiši, česar bi videl ne bil, zato ga ni mogel drugače izgovoriti kakor z razmišljencem.

Zakrajnik se je tako zamotil z Dobravcem, da je celo prošnjo zoper treske in hudo vreme preslišal in ujel šele naslednjo: »Daj in ohrani sad zemlje«. Iz raztresenosti ga je vzdramil glas gospoda Andreja, ki je pri besedah »ohrani sad zemlje« nekako zatrepetal, da je Blaž nevede s pevci vred odgovoril: »Prosimo te, sliši nas.«

Blažu Zakrajniku so se ustavile misli pri gospodu Andreju. Včeraj ga je videl priti iz Drage, tako oblečenega, kakor je imel navado hoditi v višje gore. Danes je pa po ogorelem obrazu spoznal, da je bil najmanj na Doberči.

Stoje je zaprosil gospod Andrej Boga, ki ga greh razžali in pokora potolaži, naj odvrne šibe svoje jeze, ki jih za svoje grehe zaslužimo. Pa zavoljo grehov ni bilo čutiti posebne jeze v gospodovem glasu.

Iz kadilnice se je znova dvignil oblak dišečega dima, ki ga je veter zanesel na drugo stran, da je Blaž ves čas nemoten lahko opazoval gospoda, kako je spoštljivo dvignil monštranco, se okrenil k ljudem in nekako obotavlja se zapel izza zlatih žarkov: »Nebeški blagoslov naj blagoslavlja, varuje in ohranja ta kraj in vse, ki v njem prebivajo, tudi polja in zemlje sadove. V imenu Očeta in Sina in Svetega Duha.«

Za zemlje sadove in kraj je glas gospoda Andreja prosil prav iz globočine srca. Zakrajnik se je zamislil, in preden so pevci odgovorili »amen«, je Blaž že vedel, da gospoda nekaj teži, nekaj, kar se tiče zemlje sadov, njegovega domačega kraja in njega prebivalcev. — »Le kaj?«

Znova se je oglasila med potrkavanje pesem in je zadrobilo zvonkljanje. Procesija se je pomikala proti drugemu znamenju. Zakrajniku pa so ušle misli od neba med trave in žita: »Le kaj ga tako skrbe zemlje sadovi, Andrejca učenega, ko vendar meja in njiva dobro kažeta?«

Veter je ponehaval. Med setvami je zapel škrjanec in zakrožil prav nad židano nebo. Zakrajnik pa je zagledal med šolarji svojega najmlajšega, Janeza, ki se je oziral za ptičem. Mu že doma pove, kako se je treba vesti pri procesiji.

Pri drugem znamenju niso še dobro postavili neba, ko so Blaža že zbudle nizke in napol suhe jesenove veje, katere je namesto mladih, vitkih jesenov postavil Poljanec v počesčenje samemu Bogu: »Dedec

skoporiti. Vsega ima na ostajanje, je pa tak.« Blaž se je namenil, da bo sedaj vseeno prijel Poljanca zavoljo tistega hrasta v Klancu, katerega je raslo najmanj pol na njegovem, pa ga je Poljanec brez njegovega dovoljenja posekal in sam vsega spravil: »Če že ne zavoljo drugega, pa samo zato, da bo vedel.«

Zakrajniku so tudi pri drugem blagoslovu misli tako ušle v posvetne marnje, da je prošnje zoper kugo, lakoto in vojsko, zoper sovražnike svete Cerkve in za mir in edinost vsega krščanskega ljudstva kar nekako preslišal. Molitev: »Blagoslovi, Gospod, vsemogočni Bog, ta kraj — da bo tukaj zdravje, čistost, zmagovita moč, ponižnost, dobrotljivost in krotkost — polnost postave in hvaležnost do Boga Očeta in Sina in Svetega Duha; — in ta blagoslov ostani na tem kraju in njegovih prebivalcih. — Po Kristusu, Gospodu našem« je pa gospod Andrej s tako vnemo pel, da z Blažem vred še marsikdo drugi ni vedel, ali naj gleda v monštranco, ali naj skloni glavo. Ko je prosil za polnost postave, je bil gospod kakor jezni Mozes, le dolge sive brade in dveh pramenov bleščečih žarkov na glavi mu je manjkalo.

Drugega blagoslova kar nihče v celi procesiji ni pobožno prejel. Po cesti navkreber je pribrečal avtomobil in trobil in trobil in hotel izsiliti, naj se mu procesija umakne. Da se je farno bandero umaknilo, to bi jih bil Zakrajnikov Štefan slišal doma.

Blaž je bil že pripravil za motilce procesije trpko besedo, pa je menda žensko, ki je vodila avtomobil, vseeno obšel sram, da je zakrenila in odpeljala naokrog.

Farno bandero se je zazibalo na Zakrajnikovi ledini. Blaža je pa zaskrbelo, če je Štefan odsek del dovolj širok, da ne bodo ljudje pohodili mlade trave. In pa tistih orehov, katere je koj po vojski zasadil na ledino, letošnjo pomlad tudi še ni videl. Bolezen ga je zadrževala. »Le kako so odgnali?«

Ni še prinesel neba do srede ledine, že je uvidel, da je vseh petnajst orehov vzela zima. Da je takrat butil veter v nebo, bi Zakrajnik prav čisto nič ne bil obdržal in veter bi bil lahko treščil nebo na njegov lastni svet.

Tonejec, ki je krasil tretje znamenje, je imel navado, da je postavil dva para mlajev. Tudi letos jih je, samo da so imeli mlaji vrhove odsekane in namesto njih pribite lepo zelene trše, tako nizke, da prav gotovo pozimi nobeden ni gledal izpod snega. Zakaj je Tonejec tako naredil, Zakrajnik kratkomalo ni razumel. Menda samo zato, ker se tudi Dobravec in Poljanec nista obnesla. Tesneje je poprijel drog neba, sklonil glavo in bil žalosten nevnemarnosti tako trdnih gospodarjev: »Novak pri četrtem znamenju, prav gotovo vem, da se bo skazal.«

»Molimo,« je s poudarkom zapel gospod Andrej, tako s poudarkom, da ga je Blaž in vsakdo drugi moral slišati. In gospod Andrej

je zapel in pel molitev in poudarjal posamezne besede in stavke, kakor bi vpletal rože v venec, ki naj zgori Gospodu v dar:

»Vsemogočni večni Bog — pristani na naše prošnje, — in temu kraju, ki si mu stvarnik, bodi zavetnik — da nam tukaj nobena zloba sovražne moči ne bo škodovala, — in ti bomo vedno s čistim srcem in hvaležno služili —.«

»— in ti bomo vedno s čistim srcem in hvaležno služili —.« Gospod Andrej ni prosil. Sebe in vsega kraja prebivalce je nekako zaobljubljaj. Vsaj Zakrajnik je tako razumel.

»Pa kaj je danes gospodu Andreju?« je znova ugibal Blaž. Med potjo do četrtega znamenja je uganil: »Aha! Tudi njemu je nekaj narobe kakor meni, samo da on ve, kaj je narobe, jaz pa ne.«

Na Vrbančevi groblji je rasel med lipami za dobro stegno debel jesen. Tako visok in raven je bil, da je bil Zakrajniku že davno všeč. Tudi to pot se je od neba ozrl v leporaslo drevo in se močno začudil: »Na, le kaj mu je, da se suši? Drugo leto ne bo več ozelenel. Pa ja ni tudi njega letošnja zima stisnila, kakor moje orehe na ledini?«

Mlaje pred četrtem znamenjem je Zakrajnik že od daleč motril. Pa ni vedel, ali bi verjel svojim očem ali ne: »Kaj se je mar tudi Novak tako slabo izkazal? Saj ne more biti res.«

Pa bilo je le res. Vrhovi mlajev so bili rjavi, kakor bi bil Novak postavil svetemu Telesu na čast namesto zelenih mlajev sušce.

Kakor pri prvih treh, je tudi pri četrtem znamenju gospod Andrej z vsem srcem prosil, naj Gospod ohrani zemlje sadove. Ko je pa zapel: »Deli svoje milosti naši deželi in njenim oblastnikom,« je pa srcu še vso dušo pridejal.

Za sklep zadnjega blagoslova se je gospod Andrej obrnil zapovrstjo proti vsem štirim stranem sveta, vsako stran posebej z monštranco pokrižal, pel s povzdignjenim glasom in prosil Gospoda, naj nas reši: Od vzhoda — treska in hudega vremena, od juga — kuge, lakote in vojske, od zahoda — nagle in neprevidene smrti, in od severa — vsega hudega.

Proti Doberči, Begunjščici in Stolu obrnjen je obstal, odpel sklepni blagoslov, napravil še peti križ in še enkrat povzdignil monštranco. Zakrajniku se je zdelo, kakor bi duhovnik hotel samega živega Boga postaviti na vrh domačih gora v varstvo kraja in njega prebivalcev.

Med hišami so švigale lastovice in veter se je tako umiril, da so bandera zaspano ohlapno visela ob drogovih. Kljub temu je Blaž nebo že tako težko nosil, da bi ga še enkrat ne tvegala nesti okrog in okrog. Bolj kakor hoja, teža neba in veter, so ga utrudile zaskrbljene misli. Nikamor več ni pogledal in kar oddehnil se je, ko so dospeli v cerkev in spet postavili nebo v kamne. Zavaljo zamišljenosti bi se bil kmalu pozabil pri blagoslovu v cerkvi, katerega je gospod molče podelil, na prsi trkati.

Iz cerkve je prišel Zakrajnik med zadnjimi. Ni se še dobro pokrtil, že je opazil, da gospodarji in fantje, kateri naj bi v kratkem prevzeli

gospodarstva in se ženili, kar vsi vprek strme v vrhove mlajev. — Tiste tri pare mlajev za pred cerkev je od začetka vojske cerkovnik v Zakrajnikovih drvoščih sekal. — Skoraj bi bil Blaž zaklel, kakor se prav nič ne spodobi na tak svet dan, tako se je vznejevoljil na cerkovnika. Vrhovi vseh šestih mlajev so bili rjasto rjavi kakor pri Novakovem znamenju: »Pa kolikokrat sem mu zabičaval, temu preklicanemu Martinu, naj za božjo čast vselej lepe smreke poseka.«

Blaž je bil trdno uverjen, da vsi samo njega obirajo. Trpinec, ki ga tudi najtrša zima ni mogla pregnati z gora, še vsak praznik ne — preživljal je sebe in svojo družino s tem, da je za gospodo srnjake in gamse, peteline in ruševce pasel — je v zeleni, lovski praznični obleki možem in fantom nekaj dopovedoval. Zakrajnik je postal za hrbti, prisluhnil in ujel:

»Res je, da je Blaž na svoje drvošče bolj navezan kakor na sadovnjak, za mlaje se mu pa tudi najlepših dreves ne zdi škoda.«

»Aha,« se je kar nekako razveselil Zakrajnik, ker je uganil, da njega premlevajo.

»Če ne verjamete, pa se prepričajte,« je rekel Trpinec, pristopil k mlajem in vsakega posebej potresel. Z rjastih vrhov se je usulo igličje: »Takole se usipljeta smreka in jelovec povsod Zavrhom, samo v najnižjih globelih ne.«

Zakrajniku je zaščemelo po hrbtu, kakor bi njemu samemu na golo kožo padale priostrene mrzle igle. Poslušal je, kako so vsevprek govorili o zimi, o burjah in mrazu, in kako je nekatere zaskrbelo, kaj bo. Pa bolj kakor njega samega ni moglo nikogar prizadeti. Čutil je, kako mu obraz leseni. V ušesih mu je čudno zapiskalo in koj nato mu je bušnila spet vsa kri v glavo. Potem pa je slišal tako razločno, kakor nobene besede vso procesijo ne, spregovoriti Trpinca:

»Drvošci se suše.«

Kakor bi presekala črna noč svetel blisk, je Blaž Zakrajnik jasno videl, zakaj je Dobravec postavil lipe namesto jesenov k znamenju. In Poljanec in Tonejec in Novak so bili pri priči vsi v njegovih očeh izgovorjeni. Živo je videl pred sabo zaskrbljeni obraz gospoda Andreja, obraz, katerega si včeraj, ko je gospod prihajal z gora, ni znal razložiti. Nič več mu ni bilo treba razmišljati, kaj ga je med procesijo tako motilo.

Blaž ni maral z nikomer govoriti in tudi bi ne videl rad, da bi njega samega kdo ogovarjal. Zaokrenil se je in neopažen odšel izpred cerkve. V ušesih mu je pa zvenelo:

»Drvošci se suše.«

Iz kuhinj je dišalo po zaseki in cvrtju. Zakrajnik bi bil pa rad dal najlepšo smreko, če bi mu opoldan ne bilo treba sestiti za mizo. Vsaj malo bo moral jesti, da ne napravi ženi in otrokom prevelikih skrbi. Se bo že moral premagati, pa se bo težko.

Skrb zavoljo jedi je kaj hitro prevpila druga, večja:

»Drvošci se suše.«

Okrog hiš in hlevov so cvrkutaje švigale lastovice, na strehah pa so se ščebetaje ženili vrabci.

Blaž Zakrajnik pa nič rad ni šel domov k svoji družini. Doma je pa pozabil posvariti Janeza, ki je med procesijo gledal za škrjancem.

Blaž se je namenil, da gre sam gledat svoje drvošce, pa je Polona znala tako zasukati, da je navsezadnje moral vsaj Janeza vzeti s sabo. »Saj sam vidiš, da še nisi nič trden,« mu je rekla.

Zakrajnik bi bil bolj prav naredil, če bi bil privolil, da ga kdo izmed odraslih spremlja:

»Štefan bi vedel, kaj me skrbi, saj njega morebiti ne dosti manj. Kar lepo bi drug pred drugim molčala, ali pa bi se pametno pogovorila. Otrok pa vprašuje in vprašuje in nevede dregne tja, kjer najbolj zaboli.«

Tako se je bilo primerilo, da je v drvošču pod Plečem veter narahlo zamajal vrhove. Janez je prisluhnil, stegnil roko in opozoril: »Ata, dež.«

»Dež, dež. Samo ta dež bolj boli kakor toča,« je sam pri sebi pomislil Zakrajnik. Janezu je pa razložil, da se le igličje usiplje.

»V šoli smo se pa učili, da smreki, jelki in borovcu igle ne odpadajo.«

»Saj ni vedno vse do črke tako, kakor uči šola.«

»— Ata. Ali vsako pomlad odpadajo igle?«

»Prav vsako pomlad ne.«

»Zakaj pa letos odpadajo?«

»Zato, ker odpadajo,« je skoraj zarezal nad svojim najmlajšim, katerega je namenil v šole.

Otrok ga je začudeno pogledal. Takih odgovorov ni bil vajen. Dolgo ni upal nič več vprašati.

Na robu Oreharjeve frate sta sedla na ozke štorove in máličala. Po visokem, iz samega igličja znesenem mravljišču so gomazele mravlje. Zakrajnik je sam pri sebi dejal: »Nas velike je prizadelo, ti drobni tisoči so pa kar lahko veseli naše nesreče. Ne bo jim treba kaj prida trpeti za povečanje domačije. Saj se jim kar usiplje na stavišče.«

O mravljah je Janez več vedel povedati in je njih življenje boljše znal razložiti, kakor ga je poznal oče. O vojskah in roparskih napadih med mravljišči ni Zakrajnik do tistega dne še nikoli slišal:

»Kar dober bi bil fant za šole in bi čutil in trpel, kadar bi molitve pel pri procesiji za sadove zemlje in kraja prebivalce, če bi jih kdaj, kakor je čutil in trpel gospod Andrej. Samo —. S šolo bo komaj kaj —.

Drvošci se suše.«

Janez ni prezrl, da je bilo njegovo govorjenje očetu všeč, zato je skusil, kar je zagrešil v drvošču pod Plečem, kjer je zamenjal usipajoče se igličje z dežjem, kar koj za vedno popraviti. Spomnil

se je, kako mu je bil tisto leto, ko je v jeseni začel hoditi v šolo, prav na tem kraju ata pokazal ozke štorove in rekel, da Orehar zasluži šibo, ker seka kakor šibe tanko drevje. In — da naj si za vse življenje zapomni, da štorovi porumene, in da je zato les samo zatega denarja vreden. Hotel je pokazati, kako razume ata, in da zna biti že tudi gospodaren. Stegnil je roko proti frati, prav tako, kakor ga je gospodična naučila za igro, pokazal s prstom napol trhel štor, prav kakor na odru in nekako naučeno spregovoril:

»Kako je bil Orehar nespameten, da je posekal tako nedorasel les.«

Blaž je vstal, pogledal Janeza, se ozrl po frati, se zaokrenil in preletel z očmi vso Begunjščico in Doberčo in napol od otroka obrnjen odgovoril: »Morebiti je bil pa Orehar za vse nas pameten.«

»Ata?« ga je vprašujoče pogledal Janez.

»Saj morebiti tudi ni vse čisto tako res, kakor sem te učil.«

»O ne, ata. Vi imate zmeraj prav.«

Zakrajnik ni vedel svojemu najmlajšemu nič pametnega odgovoriti. Pobrjal je palico in odredil: »Pojdiva proti domu.«

Molče sta se spustila v globel. Zaškrtali so okovani čevlji na kameniti poti in konica Blaževe palice je odjekala med rahlo pošumevanje osipajočega se igličja.

V Oreharjevi frati pa je med trohnečimi štorovi in zelenečimi šopi trave veselo rasel nov nasad. Nič mu ni zima prizadejala. Varno je bil skrit pod snegom.

V vrhovih mladega smrečja je pa drobno počivkajoč stikala črnoglavka za živo hrano.

Na robu pri Svetem Petru je Zakrajnik spet sedel. Ne toliko zavoljo utrujenosti, kakor zato, da bi se še enkrat razgledal po Zavrhu, in da bi razmislil o vaseh in ljudeh pod sabo. Janez mu nič bolj ni mogel ustreči, kakor da je stekel proti cerkvi.

Dolgo je strmel Blaž v lesove na Stolu, Begunjščici in Doberči in skušal po bolj ali manj rjastih lisah dognati, kje se bosta smreka in jelovec najprej posušila: »Čim bolj so se komu drvošci smilili, tem bolj bo udarjen. Čim višje drevje ima kdo, prej bo na vrsti. In tisti, ki so zadnja leta polakotali ves les, se nam bodo v pest smejali. Ne rečem, da ni naredil prav, kdor se je rešil dolgovi ali popravil in prizidal poslopja. Kdor je pa denar naložil, pa še nič ne ve, kaj ga čaka. Jutri se bo smejal on nam, pojutrišnjem se utegnemo že mi njemu, čeprav les nima več prave cene in jo bo še zgubil. Preveč ga bo moralo pasti. Marsikatero drevo na trdem spravidlu bo v drvošcih strohnelo. Ne bo vredno toliko, da bi delo plačalo.«

Blaž se je obrnil z obrazom proti poljem in vasem, goram pa je zaokrenil hrbet. Oprl je komolce ob kolena, naslonil glavo v dlani in mrmraje pred se spregovoril:

»Drvošci se suše.«

Zakaj je sam sebi ponovil to bridkost, ni vedel. Občutil je le, kakor bi se bilo nekaj odtrgalo v njem, in misli so mu za dalj časa kar zastale.

Čez Zakrajnika, komaj za zvonik Svetega Petra visoko, se je z mirno razpetimi perutnicami pripeljal kragulj. Za njim se je nerodno poganjala vrana in se skušala zaleteti vanj.

Iz brezmiselja je Blaža zdramil Janez, ki se je oglasil v vrhu najvišje smreke na Straži. Vesel je bil njegov glas. Zakrajnik je dvignil glavo: »Najbrž je fant izteknil kakšne posebne sorte gnezdo. Naj se le spenja po drevju, da se čimprej utrdi. Trdo si bo moral z rokami služiti kruha. Kar škoda njegove brihtne glave. Ne samo njemu, tudi drugim bi lahko dokaj odvrnila, pa naj bi se obrnil, kjerkoli bi mislil, da bi v življenju več zalegel. Da bi svojega srca od naše zemlje in trpinov ne obrnil, bi že jaz poskrbel. Kakor najlepší mlaj sem namerjal postaviti svojega najmlajšega, pa —

Drvošci se suše.«

Ves strt je sklonil glavo: »Za dolga desetletja se zapro vrata višjih šol otrokom, rojenim iz zemlje. Dokler ne pride z žulji obdelovana zemlja do svoje pravice, bo narobe na svetu.«

Na šole, katere so se njegovemu Janezu tako daleč odmaknile, kar nič več ni maral misliti. Poigral se je s prsti leve roke z drobno srebrno verižico ob telovniku, pa je kljub temu pogledal za solncem, da bi določil, koliko dneva je že preteklo. Tako se je bil navadil v mladih letih, dokler si ni z očetovimi konji prislužil lastne ure. Triglav in njegove mrzle mejaše so zakrivali sivi oblaki, kateri prinašajo hudo uro in točo. Črnjava se je kopičila proti solncu, da ga čimprej zakrije: »No. Naj še toča pobije.«

Blažu je obstalo oko na jezeru, katero se je od predhudournega vetra razgibavano lesketalo, kakor od morja naplavljen, odprta školjka, z biserom na sredi.

Zakrajnik se je spomnil Anice, druge svoje hčere, ki je bila poročena na Bledu. Vedno je moledovala za les, da bi vzdignili hišo in oddajali čim več sob: »Naj si sedaj vzame lesa za tri hiše, da jih vzdigne, če hoče. Samo sekal in vozil ga ji jaz ne bom, že zato ne, ker vsi tujei niso kaj prida. Ne bom tajil, da puste nekaj drobiža pri nas. So pa zato za težke milijone zlate veljave našo zemljo skazili, in — kar še najbolj boli —: Kako se zavoljo tujcev nekateri domačini pačijo.«

Blaž je pljunil v nizko, z gostim cvetjem prepreženo travo.

Kakor skozi nebesno okno obsejana, je opozorila Zakrajnika na se Radovljica: »Seveda. Tisti štacunar Boštjan, ki ga je sam račun in sam denar, tudi še vedno misli, koliko mu še zavalim. Ne vem, kako se je mogla Lenka tako zagledati vanj. Saj jo imam rad. Samo — Najprej moram postaviti Štefana, da bo stal, četudi mu do žive skale voda odnese prst. In za Janeza poskrbim, da ne pojde bos skozi življenje, ko mu je letošnja zima snedla šole.«

Na graščinskem vrtu so, v čudno rdeče rute pokrite, plele kaz-njenke. Poleg njih je stala vsa bela nuna: »Morebiti je prav naša Polonica. Fant se ji je v Rusiji nekje zgubil. Oh, kako je bilo hudo, preden se je odločila. Sedaj pa tiste ženske, ki so zašle, delati uči. In še rada jih ima. Pravi, da res ni nobena več po nedolžnem zaprta. Ve pa tudi povedati, da se jih veliko zunaj v žido oblečenih z avto-mobili vozi, ki bi bolj zaslužile zapor, kakor te, ki ga prestajajo. Bog ve, kaj bi Polonica naredila, če bi se lepega dne Lovrenc vseeno vrnil? No, saj ga ne bo. Je tudi bolj prav, da ne pride več. Drvošci se suše.

Morebiti pa izmed mojih otrok prav Polonica, ki se je vsa od-trgala od zemlje, zrasede v najlepši mlaj. Drugim pa utegne prav to močno narobe hoditi, ker sem jih preveč navezal na domačijo.«

Da bi odpodil pusto misel, se je začel razgledovati po vaseh in skušal uganiti, kje so postavili višji mlaj. Začuden je dognal, da daleč naokrog na nobenem mlaju ne visi zastava, kakor bi bil tudi mrtve mlaje, proti nebu vriskajoče stebre veselja, prizadel veliki udarec: »Saj, kakor kaže, kmalu ne bo kam obešati zastav.« Pod goro skrbi je Zakrajnik nizko k zemlji sklonil svoj obraz. —

— »Ata, ata!« je prisopihal po bregu navkreber Janez: »Poglejte!«

Držal je v naročju šop smrekovih vejic, na katerih sta sedela z belim puhom porasla mladiča.

»Le počemu ti bodo negodni mišarji,« se je vznejevoljil Blaž.

»Ah, kaj ptiči, smrečje pogledjte!« Janez je že sedel poleg očeta in hitel razkazovati in dopovedovati, kako v najvišjih vrhovih izpod odmirajočega igličja poganja novo igličje, živo zeleno, kakor upanje samo.

Zakrajnik je vstal in se zravnal. Kar nič več se ni čutil osla-belega od bolezn. Gledal je svojega najmlajšega, pa mu ni znal povedati, kar bi mu bil rad povedal. Pokazal mu je le stari kanji, ki sta žalostno obletavali prazno gnezdo in ga skoraj poprosil: »Janez! Vrni staršem otroke.«

Fant je poskočil po bregu navzdol, Blaž pa je pobral smrekovo vejico in jo še enkrat od vseh strani ogledal: »Res je. Drvošci znova zelene. Le kar je piškavega drevja, se posuši. Nam vsaj nekaj let ne bo treba premišljati, kaj naj iztrebimo.«

V Triglavu se je zabliskalo in zagrmelo. Blaž se je pokrižal: »Bog in sveti božji križ,« in se prestopil proti domu. Pri znamenju v gošči se je pa spomnil, kako ni bilo prav, da se vse te dni kar nič ni zmisлил na gospoda Andreja, ki je pri procesiji tako goreče molitev pel za zemlje sadove in tega kraja prebivalce.

Dohitel je Janeza. Prav takrat je na Gori zazvonilo hudi uri. Odkrila sta se in molila; sin naprej, oče za njim. Ravno prav. Saj si nista vedela nič več kaj posebnega povedati in — mudilo se jima je domov.

Nad vrhovi smrek so kakor živi bliski švigale lastovice.